

NIKA ŠVAB

Na poljih penisov iz voska

Foto: Nika Švab

Preden se lotim analize solo performansa Roka Kravanja **ARIJA*OMAGAJ*, je nujno izpostaviti nekaj metodoloških faktov.

Prvič. Kravanja je performans začel razvijati pred približno enim letom, v laboratoriju Vie Negative – VN Lab. Cilj VN Laba je uprizarjanje. Udeleženci na vsakem srečanju na izbrano temo prikažejo svoj material, pri čemer poleg kreativnega dela poglobljajo tudi svoje znanje in veščine ter razvijajo performativne strategije.

In drugič. Ker je gledališče, sploh pa performans živa, organska stvar, se iz ponovitve v ponovitev spreminja. Seveda so gledališki dogodki, pri katerih je to konceptualno zasnovano, kot je bilo na primer pri *Skupaj* Leje Jurišić in Marka Mandića, včasih pa se pač zgodi, da performans kot celota ne izpade tako, kot bi si avtor želel, in če imaš možnost zadevo izboljšati in dodelati, je to smiselno izkoristiti. Performans je na tak način torej še vedno del VN Laba, saj se po pogovoru z gledalci sproti razvija in nadgrajuje, vsaka ponovitev se razlikuje od prejšnjih in tudi na Zboru za publiko, ki je sledil eni od ponovitev, je Kravanja v zadnji vrsti pridno sedel v tišini in si zapisoval pripombe gledalcev. Ne gre dvomiti, da bodo nekatere pripombe upoštevane in bo naslednja ponovitev ponovno nadgradnja že videnege.

Performans se vzpostavi večplastno in na več nivojih. Eden je uprizoritveni, v katerem Kravanja skozi geste in gib bolj ali manj duhovito predstavi svoj odnos do Cerkve in do Marije, svoje pokojne babice. **ARIJA*OMAGAJ* bi lahko bil stereotipno družbenokritični performans o položaju LGBTQIA+ skupnosti in njihovem odnosu do religioznih institucij. Temu se Kravanja spretno izogne in brez moraliziranja ali polemiziranja predstavi svojo izkušnjo, ki je absolutno univerzalna in ni vezana na določeno marginalizirano skupino, ki raje kot k verouku hodi na ure jazz baleta, ampak je dovolj preprosta, da takšno ali podobno izkušnjo deli skoraj vsak obiskovalec. Mogoče nismo vsi izbirali med veroukom in jazz baletom, ampak med ogledom gledališke predstave in inštrukcijami za maturo iz matematike ali pa med študentskim delom in učenjem za izpit.

Kravanja pri svojem performansu uporabi vedno iste rekvizite – kipec device Marije in sliko babice Marije, kravje zvonce, Biblijo in zvočnik, vedno (ampak vsakič na drugem mestu) pa se pojavi tudi medicinska sestra Klavdija, ki Kravjanji odvzame kri, da jo bo poslala na testiranje za HIV. Umeščenost tega prizora v dramaturgijo je izjemnega pomena, saj lahko zelo hitro izpade moralizirajoče ali patetično, kot je na primer na premieri, ko je bilo to zadnje dejanje performansa. Kasneje je to postal uvodni prizor, s katerim je Kravanja vzpostavil precej močno stališče do materiala in referenčnega polja, ki ga performans razpira. Na zadnji ponovitvi pa je bilo to opravljeno nekje proti koncu, ampak ni šlo za zaključno misel. Tako še najboljše funkcionira, saj je predstavljeno kot pač ena izmed performativnih gest, kot del življenja, tako kot tudi izbira med jazz baletom ali veroukom.

Zgodba govori o performerju, promiskuitetnem geju, vzgojenem kot vzornemu katoliku z neizmernim spoštovanjem do njemu ljube pokojne in globoko verne babice Marije. Vse to ga muči, in kljub temu da božjih zapovedi ni upošteval, še vseeno moli za svojo odrešitev in prosi publiko, da to delamo z njim in za njega. Muči se, njegovo breme (v tem primeru so to kravji zvonci) je vedno večje in vedno težje, vedno bolj ga muči in vedno težje prenaša, toda do vsega tega pristopa z izjemno lahkotnostjo. Sama situacija ga zabava, in tako kot se večina sedmin spremeni v boljši žur kot povprečen rojstni dan, tako se tudi Kravanja zaveda, da ga resen pristop k problematiki ne bo naredil nič bolj verodostojnega, ampak samo bolj pomilovanja vrednega. In med tem ko on zvoni s kravjimi zvonci, opleta s svojim penisom, dokler samega sebe z njim ne pretepe, publika zvoni skupaj z njim in njegova molitev mestoma spominja že na gospel, ki je pravzaprav žur v cerkvi.

Druga izvedba je bila enaka v dejanju (torej nalaganje bremena, zvonjenje in bičanje z lastnim penisom), toda drugačna v intenci in prezenci. Izhaja iz že omenjene ljubezni do jazz baleta (čeprav je ta koreografija bolj podobna tistim z videokaset aerobike z Jane Fonda, kot pa jazz baletu). Neutrudno pleše, vedno težje, ampak ne odneha. Bori se z gibom, z umetniškimi izražanjem, ampak vztraja in vztraja. V tem se bolj naveže na odnos do umetnosti in pogoje, v katerih dela(mo). V obeh variacijah pa se izneveri babici, saj se kljub njenim naporom Roka katoliška vzgoja pač ni pretirano prijela. Ko mu zmanjka zvoncev in ne ve, s čim bi se še pokesal, se spusti na kolena, vzame vse ključne rekvizite (Marijin kipec, zvonec) in še pas ter kleče nadaljuje svojo pokoro. Performans se zaključi še vedno na kolenih, z mikrofonom v eni in Svetim pismom v drugi roki, ko nam prebere Tretjo Mojzesovo knjigo, Spoštovanje zakonske zveze. Spet se do prebranega ne opredeli, ne kritizira (v resnici bi bilo odveč, če bi se, saj bi bilo preveč samoviktimizirajoče), stoično bere, da je ležanje z moškim, kot se leži z žensko, gnusobno.

Drugi nivo je metauprizoritveni, torej pripovedni. Tukaj performer pripoveduje o tem, kako si je zamislil performans – ko že sedimo v dvorani, (naključno?) izbran del publike dobi v roke sveče, ostalim pa je povedano, da so jih dobili. Sveče so v obliki penisov, v različnih velikostih in so delo scenografke (v tem primeru), sicer pa vizualne umetnice in performerke Olje Grubić. Iz tal, kjer so sicer postavljene po vzoru cerkvenega oltarja, jih Kravanja razdeli in sproti daje navodila o projekciji, ki si jo naj predstavljamo, o spremembah luči in o atmosferi, ki se ob tem zgodi. Vprašanje performansa in vprašanje vsebine performansa sta bolj ali manj ločeni, Kravanja se sporadično ukvarja tako z preizpraševanjem forme kot tudi vsebine. Obakrat zaključi s pripovedjo o tem, kako je v dvorani ostal sam. Publika malo po malo zapušča prostor, eni ne marajo golote, drugim se zdi brez zveze, kaj dela, tretje moti zvonjenje. Postavi se vprašanje zakaj? Si mogoče želi, da bi ga publika zapustila, ker bi ustvaril tako provokativno delo? V tem primeru je vsa publika budno spremljala performans od začetka do konca, a na obeh ogledanih ponovitvah smo bili zbrani precej klasičen nabor bolj ali manj rednih obiskovalcev predstav neodvisnih producentov in smo zato seveda z veseljem sodelovali, se smejali, reagirali na videno. Ena izmed možnih interpretacij tega dejanja je »iskanje idealnega gledalca oziroma publike«, če uporabim besede Katarine Stegnar, moderatorke letošnje sezone Zbora za publiko. Zanimiva analiza, čeprav smo bili obakrat zelo dober približek temu. Če je to iskanje idealne publike in v tem primeru idealna publika performans spremlja bolj razburjeno, zakaj potem ni umeščen v kak drug prostor, kot je eksperimentalno gledališče Glej? Če bi si performer mogoče želel, da bi ustvaril tako provokativno delo, da bi ljudje masovno zapuščali dvorano, zakaj ne prižigati sveč v obliki penisov na odru Mestnega gledališča ljubljanskega ali SNG Drame Ljubljana?

Kravanja se v svojih delih rad nanaša tudi na svoje ostale projekte in velikokrat postreže z varietjskim preigravanjem svojega igralsko-performerskega opusa. To stori tudi na drugi ponovitvi **ARIJE*OMAGAJ*, istočasno pa pokomentira še ostalo produkcijo, sploh *Vie Negative*, od tega, da je golota nujna, do tega, da imajo vedno daljše predstave (performans *Srce*, ki je trajal 72 ur, *Skupaj 6 ur* in *Sorry s »skromnimi«* 3 urami) in da si tudi on želi, da bi lahko po kolenih hodil v krogu po Glejevi dvorani Maksa Soršaka tri dni in publika bi ga še zmeraj spremljala.

Pripovedna raven tako preskakuje med metauprizoritvenim in komentatorskim, performer spretno preklaplja med eno in drugo ravno, spreten je tudi performativno. Ni važno, ali izvajalec performasa pozna zaporedje dogodkov in samo glumi, da jih ne, ali res ni prepričan. To doda k živosti performansa, saj je jasno, da sproti ugotavlja, kaj deluje in kaj ne, da postane dogajanje manj zverzirano in bolj organsko, s tem pa tudi iskreno vzpostavlja odnos s publiko in nanjo tudi polaga upe za vzpostavitev optimalnih pogojev za izvedbo. Kar zaenkrat uspeva.

NIKA ŠVAB

je literarna komparativistka in dramaturginja. Večinoma se ukvarja s teksti – leposlovnimi in publicističnimi: največkrat jih piše, včasih tudi ureja ali pa se o njih pogovarja.

---

*ARIJA *OMAGAJ

Performans je bil zasnovan v laboratoriju *Vie Negative* za uprizorjanje – VN Lab.

Zamisel in izvedba: Rok Kravanja

Besedilo: Rok Kravanja, Bojan Jablanovec

Umetniško vodstvo: Bojan Jablanovec

Scena: Olja Grubić

Strokovna sodelavca: Klavdija Janežič, Aleš Jelenc

Producentka: Špela Trošt

Odnosi z javnostjo: Sara Horžen

Produkcija: *Via Negativa*

Programska podpora: Ministrstvo za kulturo RS in Mestna občina Ljubljana